

ANDRA FÖRELÄSNINGEN

I vårt fortsatta studium av människan måste vi nu tala mera ingående om de olika medvetenhetstillstånden.

Som jag redan sagt, finns det för människan fyra möjliga medvetenhetstillstånd: sömn, ”vakenhet”, självmedvetenhet och ”objektiv medvetenhet”. Men hon lever bara i två: dels i sömn och dels i något som kallas ”vakenhet”. Det är som om hon ägde ett fyravåningshus men bodde bara på de två lägsta våningarna.

Det första eller lägsta medvetenhetstillståndet är *sömnen*. Detta är ett rent subjektivt och passivt tillstånd. Människan är omgiven av drömmar. I drömmen försiggår alla hennes psykiska funktioner utan någon riktning. Det finns i drömmarna ingen logik, ingen följd, ingen orsak och inget resultat. Rent subjektiva bilder – antingen speglingar av tidigare upplevelser eller speglingar av oklara uppfattningar för stunden, såsom ljud som når den sovande, förnimmelser som härrör från kroppen, obetydliga smärtor, förnimmelser av muskelspänning – strömmar genom psyket och lämnar bara ringa i spår i minnet och oftare inga spår alls.

Det andra medvetenhetstillståndet uppstår när människan vaknar. Detta andra tillstånd, det tillstånd vi nu befinner oss i, det vill säga då vi talar, inbillar oss vara medvetna väsen och så vidare, kallar vi ofta ”vakenhet” eller ”klart medvetande”, men det borde egentligen heta ”vakensömn” eller ”relativ medvetenhet”. Den sistnämnda termen skall senare förklaras.

Här är det nödvändigt att förstå att det första medvetenhetstillståndet, det vill säga sömnen, inte försvinner när det andra tillståndet infinner sig, det vill säga när människan vaknar. Sömnen är kvar med alla sina drömmar och intryck. Men det tillkommer en kritisk inställning till de egna intrycken, mer sammanhängande tankar, mer disciplinerat handlande, och just därför att sinnesintrycken, begären och känslorna blir mer livfulla – och i synnerhet känslan av *motsägelse* eller *omöjlighet*, vilken är alldeles frånvarande i sömnen – blir drömmarna osynliga alldeles som stjärnorna och månen blir osynliga i solljuset. Men de finns alla där, och de påverkar ofta våra tankar, känslor och handlingar – ibland mera så än stundens faktiska förnimmelser.

I samband härmed måste jag genast säga att jag inte menar det som i modern psykologi kallas ”det undermedvetna”. Detta är helt enkelt ett felaktigt uttryck, en felaktig term, som ingenting betyder och som inte hänför sig till något verkligt existerande. Det finns inget permanent undermedvetet inom oss, eftersom det inte finns något permanent medvetet. Senare kommer ni att få se hur detta misstag skedde och hur denna felaktiga terminologi uppstod och blev nästan allmänt vedertagen.

Men låt oss nu återgå till att tala om de medvetenhetstillstånd som faktiskt existerar. Det första är sömnen. Det andra är ”vakensömnen” eller ”relativa medvetenheten”.

Det första är, som jag sade, ett rent subjektivt tillstånd. Det andra är mindre subjektivt. I detta urskiljer människan redan ”jaget” och ”icke-jaget” i betydelsen av kroppen och föremål skilda från kroppen, och hon kan till viss del orientera sig bland dem och veta deras läge och egenskaper. Men man kan inte säga att människan är medveten i detta tillstånd, eftersom hon mycket starkt påverkas av drömmar och faktiskt lever mer i drömmar än i verkligheten. Allt det absurda och motsägelsefulla hos människor och i det mänskliga livet allmänt sett får sin förklaring, när vi inser att människor *lever i sömnen*, gör allting i sömnen och inte vet att de *sover*.

Det är nyttigt minnas att detta är många gamla lärors inre mening. Den som vi känner bäst är kristendomen eller *evangeliernas lära*, vari tanken att människorna lever i sömnen och först måste vakna är grunden till alla förklaringarna om människolivet, ehuru man mycket sällan förstår det som man bör förstå det, i detta fall bokstavligen.

Men frågan är, *hur* kan en människa vakna?

Evangeliernas lära fordrar uppvaknande men säger inte hur man skall vakna.

Men det psykologiska studiet av medvetandet visar att det är först när en människa inser att hon sover, som det är möjligt att säga att hon är på väg att vakna. Hon kan aldrig vakna utan att först inse att hon sover.

Dessa två tillstånd, sömn och vakensömn, är de enda två medvetenhetstillstånd människan lever i. Förutom dessa finns två medvetenhetstillstånd, som är möjliga för människan, men de blir tillgängliga för en människa först efter en hård och utdragen kamp.

Dessa två högre medvetenhetstillstånd heter "självmedvetenhet" och "objektiv medvetenhet".

Vi tror i allmänhet att vi äger självmedvetenhet, det vill säga att vi är medvetna om oss själva eller att vi i varje fall kan bli medvetna om oss själva närhelst vi önskar, men i själva verket är "självmedvetenhet" ett tillstånd, som vi *tillskriver oss utan någon rätt*. "Objektiv medvetenhet" är ett tillstånd om vilket vi ingenting vet.

Självmedvetenhet är ett tillstånd, i vilket människan blir objektiv gentemot sig själv, och objektiv medvetenhet är ett tillstånd, i vilket hon kommer i kontakt med den verkliga eller objektiva världen, från vilken hon nu är avstängd genom sinnena, drömmar och subjektiva medvetenhetstillstånd.

En annan definition av de fyra medvetenhetstillstånden kan göras enligt möjligheten *att veta sanningen*.

I det första medvetenhetstillståndet, det vill säga sömnen, kan vi inte veta något av sanningen. Även om somliga verkliga förnimmelser eller känslor kommer till oss, blir de blandade med drömmar, och i sömntillståndet kan vi inte skilja mellan dröm och verklighet.

I det andra medvetenhetstillståndet, det vill säga vakensömnen, kan vi veta bara *relativ* sanning, och därav kommer termen "relativ medvetenhet".

I det tredje medvetenhetstillståndet, det vill säga i tillståndet av självmedvetenhet, kan vi veta den fulla sanningen *om oss själva*.

I det fjärde medvetenhetstillståndet, det vill säga i tillståndet av *objektiv medvetenhet*, skall vi kunna veta den fulla sanningen *om allt*: kunna studera "tingen i sig", "världen sådan den är".

Detta är oss så fjärran att vi inte ens kan tänka rätt om det, och vi måste söka förstå att också glimtar av objektiv medvetenhet kan komma först i tillståndet av fullt utvecklad självmedvetenhet.

I sömntillståndet kan vi få glimtar av relativ medvetenhet. I tillståndet av relativ medvetenhet kan vi få glimtar av självmedvetenhet. Men om vi vill ha längre stunder av självmedvetenhet och inte bara glimtar, måste vi förstå att de inte kan uppstå av sig själva, utan att de fordrar *viljehandlingar*. Detta betyder att stunder av självmedvetenhet kommer oftare och varar längre, ju bättre kontroll man har över en själv. Det betyder alltså att medvetenhet och vilja nästan är ett och samma eller i varje fall aspekter av ett och samma.

Här måste man förstå att det första hindret för utvecklandet av självmedvetenhet hos människan är hennes övertygelse om att redan äga självmedvetenhet eller åtminstone att hon kan ha det närhelst hon önskar. Det är mycket svårt att övertyga en människa om att hon inte är medveten och inte kan bli medveten som och när hon vill. Särskilt svårt är det eftersom naturen här spelar henne ett mycket underligt spratt.

Om man frågar en människa om hon är medveten eller om man säger henne att hon inte är medveten, svarar hon nog att hon är medveten och att det är absurt att påstå att hon inte är det, eftersom hon hör och förstår vad ni säger.

Och hon har alldeles rätt, fastän samtidigt alldeles fel. Detta är det spratt naturen spelar henne. Hon har rätt eftersom den fråga eller det påpekande hon fått gjort henne på ett oklart sätt medveten för ett ögonblick. Nästa ögonblick försvinner medvetenheten. Men hon minns den fråga som ställdes till henne och vad hon svarade och anser sig säkerligen medveten.

Att förvärva medvetenhet betyder i verkligheten långvarigt och hårt arbete. Hur kan en människa gå med på att göra detta arbete, om hon tror att hon redan äger just det som utlovas henne såsom resultatet av långvarigt och hårt arbete? Naturligtvis skall hon inte börja detta arbete och inte anse det nödvändigt, förrän hon blivit övertygad om att hon äger *varken självmedvetenhet eller* något av allt detta som därtill hör, det vill säga enhet eller individualitet, permanent ”jag” och vilja.

Detta leder oss till frågan om skolor, ty metoder för utvecklandet av *självmedvetenhet, enhet, permanent ”jag” och vilja* kan ges endast av särskilda skolor. Detta måste man klart förstå. *Människor på den relativa medvetenhetens nivå kan inte själva finna dessa metoder*, och dessa metoder kan inte beskrivas i böcker eller utläras i vanliga skolor av den enkla orsaken att de är olika för olika människor och det inte finns någon universell metod som är lika tillämplig på alla.

Detta innebär med andra ord att människor, som önskar förändra sitt medvetenhetstillstånd, behöver en skola. Men först måste de inse sitt behov. Så länge de tror att de kan göra något själva, kan de inte göra något bruk av en skola, även om de finner den. Skolor finns bara för dem som behöver dem och som vet att de behöver dem.

Idén om skolor – studiet av de slags skolor som kan finnas, studiet av skolprinciper och skolmetoder – innehar en mycket viktig plats i studiet av den psykologi som är förknippad med evolutionens idé, eftersom det utan skolor inte kan finnas någon evolution. Man kan inte ens börja, ty om man inte vet hur man skall börja, kan man ännu mindre fortsätta eller uppnå något.

Detta betyder att man, efter att ha gjort sig av med den första illusionen, den om att man redan har allt man kan ha, måste göra sig av med den andra illusionen, nämligen den om att man kan av sig själv få något, ty av sig själv kan man inte få något.

Dessa föreläsningar är inte en skola – inte ens begynnelsen av en skola. En skola kräver ett mycket högre arbetstryck. Men i dessa föreläsningar kan jag ge dem som önskar lyssna några tankar om hur skolor arbetar och hur man kan finna dem.

Jag gav tidigare två definitioner av psykologi.

Först sade jag att psykologi är studiet av människans möjliga utveckling och sedan att psykologi är studiet av en själv.

Jag menade att bara en psykologi, som undersöker människans utveckling, är värd att studera och att en psykologi, som sysslar med bara en del av människan utan att veta något om hennes andra delar, uppenbarligen inte är fullständig och inte kan vara av något värde ens i en rent vetenskaplig bemärkelse, det vill säga enligt det synsätt som bygger på experiment och iakttagelse. Ty den förhandenvarande delen, såsom den studeras av den vanliga psykologin, existerar i själva verket inte såsom något skilt, utan består av många underavdelningar som leder från lägre delar till högre delar. Vidare visar samma experiment och iakttagelse att man inte kan studera psykologi så som man kan studera vilken annan vetenskap som helst som inte är direkt förbunden med en själv. Studiet av psykologin måste man börja med en själv.

Om vi lägger samman för det första vad vi kan veta om nästa steg i människans utveckling, det vill säga att det betyder förvärv av medvetenhet, inre enhet, permanent jag och vilja, och för det andra visst material, som vi kan erhålla genom självakttagelse, det vill säga, insikt om att vi saknar många förmågor som vi tillägger oss, kommer vi till en ny svårighet i våra försök att förstå vad psykologi innebär och inser vi behovet av en ny definition.

De två definitioner, som gavs i förra föreläsningen, är inte tillräckliga, eftersom människan av sig själv inte vet vad slags utveckling som är möjlig för henne, inte inser var hon står för närvarande och tillägger sig egenskaper och förmågor som hör till högre utvecklingsstadier. Faktiskt kan hon inte studera sig själv, då hon är oförmögen att urskilja vad som inbillat och verkligt hos henne själv.

Vad är lögn?

Såsom det uppfattas i det vanliga språket, betyder lögn förvrängning eller i vissa fall döljande av sanningen eller det som människor tror vara sanning. Detta ljugande innehar en mycket viktig roll i livet, men det finns mycket värre slag av lögn, nämligen de som förekommer då människor inte vet att de ljuger. I förra föredraget sade jag att vi i vårt nuvarande tillstånd inte kan veta sanningen och kan veta sanningen bara i tillståndet av objektiv medvetenhet. Hur kan vi då ljuga? Det synes ligga en motsägelse i detta, men i verkligheten finns där ingen. Vi kan inte veta sanningen, men vi kan låtsas veta den. *Och detta är lögn.* Lögnen fyller vårt liv. Människor låtsas veta allt möjligt: om Gud, om livet i framtiden, om världsalltet, om människans uppkomst, om utvecklingen, om allt, men i verkligheten vet de ingenting, inte ens om sig själva. Och varje gång de talar om något de inte vet, *som om de visste, ljuger de.* Följaktligen blir studiet av lögnen av den allra största vikt i psykologin.

Och det kan leda till den tredje definitionen av psykologi, som är studiet av lögnen.

Psykologin ägnar sig särskilt åt de lögnen en människa säger och tänker om sig själv. Dessa lögnen gör studiet av människan mycket svårt. Människan, sådan hon är, är inte en äkta vara. Hon är en efterapning av något, och en mycket dålig efterapning.

Tänk er att det på någon avlägsen planet bor en vetenskapsman, som från jorden just motagit prover av konstgjorda blommor, *utan att veta något om verkliga blommor.* Det blir ytterligt svårt för honom att bestämma vad de är – att förklara deras form, färg, det material de är gjorda av, det vill säga, ståltråd, bomull och färgat papper – och att på något sätt klassificera dem.

Psykologin är i en mycket snarlik belägenhet vad gäller människan. Den måste studera en konstgjord människa utan att känna den verkliga människan.

Uppenbart är att det inte kan vara lätt att studera en sådan varelse som människan, som själv inte vet vad som är verkligt och vad som är inbillat hos henne. Psykologin måste därför börja med att indela människan i verkligt och inbillat.

Det är omöjligt att studera människan såsom en helhet, eftersom människan är delad i två delar: en del som i vissa fall kan vara nästan *helt verklig*, och den andra delen som i vissa fall kan vara nästan *helt inbillad*. Hos flertalet vanliga människor är dessa båda delar blandade med varandra och kan inte så lätt urskiljas, även om båda finns och var och en har sin egen särskilda mening och inverkan.

I det system vi studerar kallas dessa båda delar *väsen* och *personlighet*.

Väsendet är det som är *medfött* hos människan.

Personligheten är det som är *förvärvat*. Väsendet är det som är hennes eget. Personligheten är det som *inte* är hennes eget. Väsendet kan inte gå förlorat, kan inte förändras eller skadas lika lätt som personligheten. Personligheten kan förändras nästan helt genom att omständigheterna förändras, den kan gå förlorad eller lätt skadas.

Om jag försöker beskriva vad väsendet är, måste jag först och främst säga att den bildar grunden till människans fysiska och psykiska konstitution. Till exempel är en människa naturligt det som kallas för en god sjöman, medan en annan är en dålig sjöman. Den ena är musikalisk, medan den andra inte är det. Detta är väsendet.

Personligheten är det som är *inlärt* på ett eller annat sätt, ”medvetet” eller ”omedvetet”, som man vanligen säger. Oftast betyder ”omedvetet” genom efterapning, vilken faktiskt har en mycket stor betydelse för danandet av personligheten. Också ifråga om instinktiva funktioner, som naturligen borde vara fria från personligheten, finns vanligen mycket av så kallad ”förvärvat smak”, det vill säga allsköns konstlat tyckande för och emot, vilket allt förvärvats genom efterapning och inbillning. Dessa konstlade gillanden och ogillanden har en mycket viktig och mycket skadlig roll i människans liv. Av naturen borde människan tycka om det som gagnar henne och tycka illa om det som skadar henne. Men så är det endast så länge som

väsendet behärskar personligheten, som den bör behärska denna, med andra ord, när människan är sund och normal. När personligheten börjar behärska väsendet och människan blir mindre sund, börjar hon tycka om det som dåligt för henne och ogilla det som är gott för henne.

Detta sammanhänger med det huvudsakliga som kan vara felaktigt i de ömsesidiga förhållandena mellan väsen och personlighet.

Normalt måste väsendet behärska personligheten, och då kan personligheten vara till stort gagn. Men om personligheten behärskar väsendet, ger detta många slags felaktiga resultat.

Man måste förstå att personligheten också är nödvändig för människan. Man kan inte leva utan personlighet och bara med väsen. Men väsen och personlighet måste växa jämsides, och det ena får inte växa om det andra.

Sådana fall, vari väsendet växer om personligheten, kan förekomma bland obildade människor. Dessa så kallade enkla människor kan vara mycket goda och även klipska, men de förmår inte utvecklas på samma sätt som människor med en mer utvecklad personlighet.

Sådana fall, vari personligheten växer om väsendet, finner man ofta bland mera kultiverade människor, och i dylika fall förblir väsendet i ett halv vuxet eller halvt utvecklat tillstånd.

Detta betyder att om personligheten växer snabbt och tidigt, kan väsendet praktiskt taget sluta växa i en mycket tidig ålder, och resultatet därav ser vi i män och kvinnor, vilka till det yttre är fullvuxna men vilkas väsen förblivit på ett tio- eller tolvårigt barns nivå.

Det finns i det moderna livet många förhållanden, som starkt främjar denna underutveckling av väsendet. Till exempel kan passionen för sport, *i synnerhet för spel*, mycket effektivt hejda väsendets utveckling och ibland vid så tidig ålder att väsendet senare aldrig fullt kan återhämta sig.

Detta visar att väsendet inte kan betraktas såsom sammanhängande enbart med den fysiska konstitutionen i den enkla bemärkelse man fattar denna. För att tydligare förklara vad väsen betyder måste jag än en gång återvända till studiet av funktionerna.

I det föregående föredraget sade jag att studiet av människan börjar med studiet av fyra funktioner: tanke-, känslö-, rörelse- och instinktfunktionerna. Av den vanliga psykologin och enligt det vanliga tänkandet vet vi att tankefunktionerna styres eller alstras av ett särskilt *centrum*, som vi kallar "förnuftet", "intellektet" eller "hjärnan". Och detta är nog ganska riktigt. Men för att det vi säger skall bli alldeles riktigt måste vi förstå att också de andra funktionerna styres var och en av sitt eget förnuft eller centrum. Såsom systemet betraktar saken, finns det alltså fyra förnuft eller centra, som styr våra vanliga handlingar: tankeförnuftet, känslöförnuftet, rörelseförnuftet och instinktförnuftet. När vi i fortsättningen talar om dem, skall vi kalla dem *centra*. Varje centrum är ganska oberoende av de övriga, har sitt eget handlingsområde, sina egna förmågor och sitt eget sätt att utvecklas.

Centren, det vill säga, deras struktur, kapacitet, starka sidor och svagheter, hör till väsendet. Deras *innehåll*, det vill säga allt det som centret förvärvat, hör till personligheten. Centrens innehåll skall förklaras senare.

Såsom jag redan sagt, är personligheten lika nödvändig för människans utveckling som väsendet, det är bara det att den måste vara på sin rätta plats. Detta är knappast möjligt, ty personligheten är full av oriktiga föreställningar om sig själv. Den vill inte vara på sin rätta plats, eftersom dess rätta plats är andra platsen och en underordnad ställning, och den önskar inte veta sanningen om sig själv, ty att veta sanningen betyder att den uppger sin orättmätigt härskande ställning och intar den underordnade ställning som rätteligen tillkommer den.

Väsendets och personlighetens inbördes oriktiga ställningar är det som bestämmer det tillstånd av disharmoni som för närvarande råder hos människan. Och människans enda sätt att taga sig ur detta tillstånd av disharmoni är självkännedom.

Att känna sig själv – detta var de gamla psykologiska skolornas första princip och första krav. Vi minns alltså dessa ord men har mistat förståelsen för vad de betyder. Vi tror att *självkänedom* betyder att känna våra egenheter, våra önskemål, vårt tyckande för och emot, våra förmågor och våra avsikter, när det i verkligheten betyder att känna oss själva såsom maskiner, det vill säga känna den egna maskinens *struktur*, dess *delar*, de olika delarnas funktioner, de förutsättningar som bestämmer deras arbete och så vidare. Vi inser på ett allmänt sätt att vi inte kan känna någon maskin utan att studera den. Vi måste minnas detta med avseende på oss själva och måste studera vår egen maskin såsom maskin. Sättet att studera är *själviakttagelse*. Det finns inget annat sätt, och ingen kan göra detta arbete åt oss. Vi måste göra det själva. Men dessförinnan måste vi lära oss *hur* vi skall iakttaga. Jag menar att vi måste förstå den tekniska sidan av iakttagandet. Vi måste veta att det är nödvändigt att iakttaga *olika funktioner* och skilja mellan dem, varvid vi samtidigt måste minnas att *det finns olika medvetenhetstillstånd*, att *vi sover* och att *det finns många "jag" inom oss*.

Dyliga iakttagelser ger snart resultat. Allra först märker en människa att hon inte kan *opartiskt* iakttaga allt hon finner inom sig. Somliga saker kanske behagar henne, medan andra förargar, retar eller rent av förskräcker henne. Och det kan inte vara annorlunda. Människan kan inte studera sig själv så som hon studerar en avlägsen stjärna eller ett märkligt fossil. Helt naturligt tycker hon om det inom sig som hjälper hennes utveckling och ogillar det som försvårar eller rent av omöjliggör hennes utveckling. Detta innebär att hon mycket snart efter att hon börjat iakttaga sig själv begynner att inom sig urskilja nyttiga drag och skadliga drag, det vill säga nyttiga och skadliga från synpunkten av hennes möjlighet till självkänedom, möjlighet till uppvaknande, möjlighet till utveckling. Hon ser sådana sidor av sig själv som *kan bli medvetna* och andra som *inte kan bli medvetna* och *måste utmönstras*. Allt medan hon iakttar sig själv, måste hon alltid minnas att hennes studium av sig själv är första steget mot hennes möjliga utveckling.

Nu måste vi se vad dessa skadliga drag, som människan finner inom sig, är för något.

Allmänt sett är de alla mekaniska yttringar. Den första är, som redan sagts, *lögnen*. Lögnen är i det mekaniska livet ofrånkomlig. Ingen kan undgå den, och ju mer man tror sig vara fri från lögn, desto mer inne i den är man. *Sådant som livet är*, kan det inte förekomma utan lögn. Men psykologiskt betraktad har lögnen en annan betydelse. *Den betyder att man talar om sådant man inte vet och inte ens kan veta, som om man visste och kunde veta*.

Ni måste förstå att jag inte talar enligt något moraliskt synsätt. Vi har ännu inte kommit fram till frågan om vad som är gott i sig och ont i sig. Jag talar enligt ett praktiskt synsätt, om vad som är nyttigt och vad som är skadligt för studiet av en själv och utvecklingen av en själv.

När människan börjar gå till väga på detta sätt, lär hon sig mycket snart att urskilja tecken enligt vilka hon kan veta vad som är skadliga yttringar inom henne själv. Hon upptäcker att *ju mer hon kan styra en yttring, desto mindre skadlig kan den vara*, och ju mindre hon kan styra den, det vill säga ju mer mekanisk den är, desto skadligare kan den bli.

När människan förstår detta, blir hon rädd för att ljuga, återigen inte på moraliska grunder utan på den grund som handlar om att hon inte kan styra sin lögn och lögnen styr henne, det vill säga hennes övriga funktioner.

Det andra farliga drag hon finner inom sig är *inbillningen*. Mycket snart efter att hon börjat iakttaga sig själv kommer hon fram till slutsatsen att det som främst hindrar henne att iakttaga är inbillningen. Hon önskar iakttaga något, men i stället börjar inbillningen verka inom henne i samma ämne, så att hon glömmer att iakttaga. Mycket snart inser hon att människor ger denna företeelse en konstlad och alldeles oförtjänt betydelse i det de kallar den "fantasi" och sammanblandar den med *skapande eller urskiljande förmåga*. Hon inser att inbillningen är en *nedbrytande förmåga*, att hon *aldrig* kan styra den och att den *alltid* rycker henne bort från hennes mer medvetna beslut i en riktning hon inte alls avsåg. Inbillningen är nästan lika dålig

som lögnen, den är i själva verket lögn för en själv. Människan börjar inbilla sig något för att behaga sig, och mycket snart begynner hon tro på vad hon inbillar sig eller åtminstone delar av det.

Vidare eller rent av dessförinnan finner man många farliga effekter i *uttryckandet av negativa känslor*. Termen "negativa känslor" betyder alla våldsamma eller nedslående känslor: självömkan, vrede, misstänksamhet, förgelse, leda, misstro, svartsjuka och så vidare. Vanligen godtar man detta uttryck av negativa känslor såsom alldeles naturligt och rent av nödvändigt. Mycket ofta kallar folk detta "uppriktighet". Givetvis har det ingenting med uppriktighet att göra. Det är bara ett tecken på svaghet hos människan, ett tecken på retlighet och på oförmåga att behålla sitt missnöje för sig själv. Människan inser detta när hon försöker stå emot det. Och därigenom lär hon sig ännu en läxa. Hon inser att vad gäller mekaniska yttringar det inte räcker att iakttaga dem utan att det är nödvändigt att motstå dem, ty utan att motstå dem kan man inte iakttaga dem. De händer så snabbt, så vanemässigt och omärkligt att man inte kan iakttaga dem, om man inte tillräckligt anstränger sig att ställa hinder i vägen för dem.

Näst efter *uttryckandet av negativa känslor* märker man hos en själv eller hos andra ett annat egendomligt mekaniskt drag. Detta är *talet*. Talet är inte skadligt i sig. Men hos somliga, i synnerhet hos dem som minst märker det, blir det faktiskt en last. De talar hela tiden, överallt där de råkar vara, medan de arbetar, medan de reser, rent av medan de sover. De slutar aldrig att tala med någon, om det finns någon att tala med, och finns det ingen, talar de för sig själva.

Också detta skall man inte bara iakttaga utan även motstå så mycket som möjligt. Om man motståndslöst ger efter för talet, kan man inte iakttaga något. Allt som människan åstadkommer genom att iakttaga förflyktigas omedelbart genom att hon talar.

De svårigheter människan har med att iakttaga dessa fyra yttringar – lögn, inbillning, uttryck av negativa känslor och onödigt tal – visar henne att hon är ytterligt mekanisk och att det är omöjligt att ens kämpa mot denna maskinmässighet utan hjälp, det vill säga utan ny kunskap och utan faktiskt bistånd. Ty även om en människa har fått ett visst material, glömmer hon att använda det, glömmer att iakttaga sig själv. Med andra ord somnar hon igen och måste väckas.

Detta "insomnande" har vissa bestämda egenskaper, som är okända eller åtminstone oregistrerade och obemärkta i den vanliga psykologin. Dessa egenskaper fordrar ett specialstudium.

Det finns två sådana. Det första kallas *identifiering*.

Identifiering är ett egendomligt tillstånd, vari människan tillbringar mer än hälften av sitt liv. Hon identifierar sig med allt: med det hon säger, det hon känner, det hon tror, det hon inte tror, det hon önskar, det hon inte önskar, det som tilltalar henne, det som stöter bort henne. Allt detta upptar henne, och hon kan inte avskilja sig från den tanke, den känsla eller det föremål som upptagit henne. Detta betyder att människan i tillståndet av identifiering är oförmögen att opartiskt betrakta det som är föremålet för hennes identifiering. Det är svårt att finna något som är så litet att människan inte kan identifiera sig med det.

I ett tillstånd av identifiering har människan rent av mindre kontroll över sina mekaniska reaktioner än annars. Sådana yttringar som lögn, inbillning, uttryckande av negativa känslor och ständigt tal *förutsätter identifiering*. De kan inte existera utan identifiering. Om människan kunde göra sig av med identifierandet, kunde hon göra sig av med många meningslösa och oförnuftiga yttringar.

Identifieringen, vad den innebär, vad den har för orsaker och resultat, beskrivs ytterst väl i *Filokalia*, som nämndes i första föreläsningen. Men inget spår av förståelse för den finner man i den nutida psykologin. Den är en alldeles bortglömd "psykologisk upptäckt".

Det andra sömningivande tillståndet, besläktat med identifieringen, är *kravet på hänsyn*. Egentligen är kravet på hänsyn identifiering med andra människor. Det är ett tillstånd, vari människan ständigt oroar sig för vad andra tycker om henne, om de uppskattar henne efter förtjänst, om de beundrar henne tillräckligt och så vidare. Kravet på hänsyn har en viktig funktion i vars och ens liv, men somliga har blivit uppslukade av det. Hela deras liv fylls med kravet på hänsyn, det vill säga, oro, tvivel och misstankar, så att det inte finns utrymme för något annat.

Myten om "underlägsenhetskomplexet" och andra "komplex" har uppstått genom en oklarhet om och en oförståelse av företeelserna identifiering och krav på hänsyn.

Både identifiering och krav på hänsyn måste man iakttaga med största allvar. Bara med fullständig kunskap om dem kan man minska dem. Om man inte kan se dem hos en själv, kan man lätt se dem hos andra. Men man måste komma ihåg att man inte på något sätt skiljer sig från andra. I detta avseende är alla människor lika.

När vi nu återkommer till det som tidigare sades, måste vi söka klarare förstå hur människans utveckling måste börja och på vad sätt studiet av oss själva kan främja denna början.

Från första begynnelsen möter vi svårigheter i vårt språk. Till exempel vill vi tala om människan från utvecklingens synpunkt. Men i det vanliga språket kan man med ordet "människa" inte uttrycka någon olikhet eller gradering. Den människa som aldrig är medveten och aldrig anar det, den människa som kämpar för att bli medveten, den människa som är fullt medveten – för vårt språk är detta ett och samma, "människa" rätt och slätt i alla fallen. För att övervinna denna svårighet och hjälpa den studerande att ordna sina nya begrepp indelar systemet människorna i *sju kategorier*.

De tre första kategoriernas människor står praktiskt taget på samma nivå.

Människa 1 är en människa, hos vilken rörelse eller instinktcentret härskar över tanke- och känslacentret, det vill säga en fysisk människa.

Människa 2 är en människa, hos vilken känslacentret härskar över tanke-, rörelse- och instinktcentren. En känslomänniska.

Människa 3 är en människa, hos vilken tankecentret härskar över känslö-, rörelse- och instinktcentren. En tankemänniska.

I det vanliga livet möter vi bara människor av dessa tre kategorier. Envar av oss och alla vi känner är antingen människa 1, människa 2 eller människa 3. Det finns människor av högre kategorier, men de föds inte såsom redan medlemmar av dessa högre kategorier. De föds alla såsom människa 1, människa 2 eller människa 3 och kan uppnå och ingå i en högre kategori. De föds alla som människa 1, 2 eller 3 och kan nå högre kategorier endast genom skolor.

Människa 4 föds inte som sådan. Hon är en produkt av skolkulturen. Hon skiljer sig från människa 1, människa 2 och människa 3 genom sin självkänedom, sin förståelse av var hon står och, såsom det tekniskt uttrycks, genom sitt förvärv av ett bestående tyngdcentrum. Detta sistnämnda betyder att ideerna om att förvärva enhet, medvetenhet, bestående "jag" och vilja, det vill säga idén om hennes utveckling, redan blivit viktigare för henne än hennes övriga intressen.

Till de nyss uppräknade egenskaperna hos människa 4 måste läggas att hennes funktioner och centra är i bättre balans. De är balanserade så som de inte kunde vara utan hennes arbete med sig själv enligt skolprinciper och skolmetoder.

Människa 5 är en människa som förvärvat *enhet* och *självmedvetenhet*. Hon är annorlunda än den vanliga människan, eftersom ett av de högre centren redan är verksamt hos henne och hon äger många funktioner och förmågor, som den vanliga människan, det vill säga människa 1, 2 och 3, inte äger.

Människa 6 är en människa, som förvärvat *objektiv medvetenhet*. Ytterligare ett högre centrum verkar hos henne. Hon äger många fler förmågor och krafter, som övergår den vanliga människans förståelse.

Människa 7 är en människa, som uppnått allt människan kan uppnå. Hon har *bestående "jag"* och *fri vilja*. Hon kan styra alla medvetenhetstillstånd inom sig och kan inte längre mista något hon förvärvat. Enligt en annan beskrivning *är hon odödlig inom solsystemets gränser*.

Att förstå denna indelning av människan i sju kategorier är mycket viktigt, ty indelningen kan tillämpas på alla möjliga sätt vid studiet av mänsklig verksamhet. För dem som förstår den ger den ett mycket starkt och mycket fint verktyg eller redskap för definition av yttringar, som annars är omöjliga att definiera.

Betrakta till exempel allmänbegreppen av religion, konst, vetenskap och filosofi. Om vi börjar med religionen, kan vi genast inse att det måste finnas en religion för människa 1, det vill säga alla former av fetischdyrkan, oavsett vad de kallas; en religion för människa 2, det vill säga känslös, sentimental religion, som ibland övergår i fanatism, de grövsta former av intolerans, förföljelse av kättare och så vidare; en religion för människa 3, det vill säga teoretisk, skolastisk religion, full av resonemang och argument om ord, former, ritualer, som blir viktigare än något annat; en religion för människa 4, det vill säga religion för en människa som arbetar för självutveckling; religion för människa 5, det vill säga religion för en människa som uppnått enhet och kan se och veta mycket som människa 1, 2 och 3 varken kan se eller veta; sedan religion för människa 6 och religion för människa 7, religioner som vi inte kan veta något om.

Samma indelning gäller konsten, vetenskapen och filosofin. Det måste finnas konst för människa 1, en konst för människa 2 och en konst för människa 3; vetenskap för människa 1, vetenskap för människa 2, vetenskap för människa 3, vetenskap för människa 4 och så vidare. Ni måste försöka finna era egna exempel på dessa.

Att på detta sätt vidga begreppen ökar stort vår möjlighet att finna de rätta lösningarna på många av våra problem.

Och detta betyder att systemet möjliggör för oss att studera ett nytt språk, det vill säga nytt för oss, vilket förbinder för oss olika slags begrepp, som i verkligheten är förenade, och skilja begrepp åt, som skenbart är lika men i verkligheten olika. Uppdelningen av ordet "människa" i sju olika ord – människa 1, 2, 3, 4, 5, 6 och 7 och med allt som följer därav – är ett exempel på detta nya språk.

Detta ger oss den fjärde definitionen av psykologi, nämligen *såsom studiet av ett nytt språk*. Och detta nya språk är ett *universellt språk*, som människor ibland försöker finna eller uppfinna.

Uttrycket "universellt språk" eller "filosofiskt språk" får inte fattas i bildlig bemärkelse. Språket är universellt i samma mening som matematiska symboler är universella. Och dessutom innefattar det allt som människor kan tänka på. Också de få ord av detta språk, som här har förklarats, möjliggör för er att tänka och tala med större precision än som är möjligt på ett vanligt språk, när detta använder någon av de existerande vetenskapliga eller filosofiska terminologierna och nomenklaturerna.

Ovanstående utgör texten till den andra föreläsningen av sex ingående i boken *Psykologin för människans möjliga utveckling* av P. D. Ouspensky. Engelska originalets titel: *The Psychology of Man's Possible Evolution*. Översättning av Lars Adelskog.